

Ca. 8, 6, 17. योजनायामविस्तारम् R. 1, 40, 18. शतयोजनमायामस्तीर्णा 6, 1, 44. अनेकयोजनायामा 5, 9, 50. MEGH. 58. von der Zeit: शीतवृद्धतरायामास्त्रियामा याति सांप्रतम् R. 3, 22, 12.

आयामवत् (von आयाम) adj. *ausgedehnt, lang gaṇa* बलादि zu P. 5, 2, 136. VIKR. 4.

आयामिन् adj. 1) von यम् mit आ P. 3, 2, 142. — 2) von आयाम gaṇa बलादि zu P. 5, 2, 136.

आयास (von यस् mit आ) m. 1) *Anstrengung der körperlichen oder geistigen Kräfte* VS. 39, 11. स्नेहमूलानि दुःखानि स्नेहजानि भयानि च । शोककृषौ तयायासः सर्वं स्नेहात्प्रवर्तते ॥ MBH. 3, 74. सुच. 1, 72, 8. 80, 5. 127, 1. 290, 5. 351, 20. PAÑĀT. I, 421. ÇĀK. 37. KATHĀS. 21, 30. SĀH. D. 74, 4.

आयासे जनयामास रामस्य *er machte R. zu schaffen* MBH. 14, 825. वङ्गलायास BHAG. 18, 24. विपुलायास PRAB. 92, 13. मन्दायास सुच. 2, 211, 8. आयासमुद्यं प्रतिवेदयतः DRAUP. 6, 3. नाशकतीत्रमायासमकर्तुम् DAÇ. 2, 19. निरायास HIT. I, 143. सायास KATHĀS. 20, 195. अतिप्रियमपि वस्त्वनायासेन (gern) ददाति P. 8, 1, 13, Sch. Vgl. अनायास. — 2) die aus der Anstrengung hervorgehende *Ermüdung, Abspannung* H. 320. ज्ञातायासो ऽभवत्किंचित् R. 6, 7, 1. ममायासनाशन DAÇ. 2, 70. ते विनीय तमायासं धृतराष्ट्रवियोगज्ञम् MBH. 15, 310. R. 2, 69, 3. 5, 72, 1. सायनीय तमायासम् 2, 23, 1. ADBH. Br. in Ind. St. 1, 39, 3 v. u. Sch. = चित्तपीडा.

आयासक (von यस् im caus. mit आ) adj. *Anstrengungen, Müdigkeit, Abspannung erzeugend: एतस्माद्दिग्मेन्द्रियार्थगहनदायासकात्* BHART. 3, 64.

आयासिन् (von यस् mit आ) adj. P. 3, 2, 142. *sich anstrengend, sich Mühe gebend: कामं प्रिया न सुलभा मनश्च तद्वाद्दर्शनायासि* ÇĀK. 34.

आयिन् (von इ mit आ) adj. *herbeieilend: रमयत मरुतः श्येनमायिनम्* TS. 2, 4, 3, 1. — Vgl. श्रावसायिन्.

आयुं UṆ. 1, 2. 1) adj. *lebendig, beweglich: अग्नि सोमास आयुवः पर्वत्ते मय्यं मरुन्* RV. 9, 23, 4. 107, 14. ता अस्य वर्षामायुवो नष्टुः सचत् धेनुवः 2, 5, 5. तस्य मरुच्यो ऽप्सरस आयुवो नाम (vgl. ÇAT. Br. 9, 4, 4, 8) VS. 18, 39. Hierher dürfte auch gehören RV. 1, 162, 1 (5, 41, 2): मा नो मित्रो वरुणो अयमायुरिन्द्रं ऋभुना मरुतः परि ष्यन्, wo die Comm. das Wort auf den Wind deuten, NIR. 9, 3. SĀJ. zu d. St. subst. von dem höchsten Lebendigen, von der Gottheit (vgl. असुर): आयोर्कं स्कम्भ उपमस्यं नीळि पथो विस्मर्गे धरुणेषु तस्यै RV. 10, 5, 6. आयोष्ठा मरुते सादयामि VS. 15, 63. viell. aber auf Agni (s. 2, c) zu deuten. — 2) m. a) *lebendes Wesen, Mensch; häufig collect. die Gesamtheit der Lebenden, Menschheit* NIR. 10, 41. NAIGH. 2, 2. रथो न चित्क्वञ्जसान आयुषु RV. 1, 38, 3. 60, 3. 31, 2. एतानि वामश्विना वीर्याणि प्र पूर्याण्यथैवो ऽवोचन् 117, 25. मा नो गुह्या रिपं आयोरुन् 2, 32, 2. ब्रह्मण्यतो नूतनस्यायोः 20, 2. तमग्ने प्रथममायुमायवै देवा अकृण्वन् 1, 31, 11. 130, 6. मित्रो देवेष्वायुषु 3, 59, 9. 8, 39, 10. येन ज्योतीष्यायव मनवे च विवेदिथ 15, 5. 1, 174, 6. 3, 7, 8. 4, 7, 4. 23, 8. 38, 4. 7, 4, 3. 8, 3, 16. 9, 10, 6. 15, 7, 19, 3. 23, 2. 64, 23. 107, 17. VĀLAKH. 4, 1. Vom Menschen im ausgezeichneten Sinne, dem *Erstling der Gattung* (vgl. मनु): स पूर्वया निविदा क्वथतयोमिमाः प्रजा अगनयन्मन्नाम् RV. 1, 96, 2. Im comp. जगदायु, das MBH. 3, 11193 als Beiw. des Windes erscheint, ist आयु wohl als *das stets bewegliche, nimmer ruhende Wesen* aufzufassen. — b) *Sohn, Nachkomme; collect. Nachkommenschaft: मा*

नस्तेके तनये मा न आयो मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः RV. 1, 114, 8. युयोप नाभिरुपरस्यायोः 104, 4. मतीनां चिद्वर्षीरकृपन्वृधे चिदर्थ उपरस्यायोः 4, 2, 18. 5, 41, 19. मातरा रास्पिनस्यायोः 1, 122, 4. अत्रैः सूनमायुमाः 10, 20, 7. — c) *Āju*, das Kind des Purūravas und der Urvaçī (MBH. 1, 3149. fg. 3, 12408. HARIV. 1372. 8813; vgl. Ājus), ist: *der Sohn schlechthin, das aus den Reibhölzern geborene Feuer* VS. 5, 2; vgl. RV. 1, 31, 11. ÇAT. Br. 3, 4, 4, 22. — d) N. pr. α) eines von Indra Verfolgten: तमस्मै कुत्समतिथिचवमायुं महे राज्ञे पूने अरन्धनायः RV. 1, 53, 10. 2, 14, 7. VĀLAKH. 5, 1. — β) eines von Indra Beschützten: अरुं वेशं नममायवै ऽकरम् (hier wäre eine appell. Auffassung zulässig) RV. 10, 49, 5. — γ) des Liedverfassers von VĀLAKH. 5, missverständlich entnommen aus 5, 1. — δ) ein Sohn Hrada's (kann auch Ājus sein) HARIV. 189. — ε) ein König der Frösche (kann auch Ājus sein) MBH. 3, 13174. — Wohl von 2. अन्. Vgl. आयु und एकायु.

2. आयु (wie eben) *Leben, Lebenszeit: वृत्ते न पूर्व आयुनि ज्ञातं रिक्तंति मातरः* RV. 9, 100, 1. अग्ने नरस्व स्वपत्य आयुनि 3, 3, 6. आयुषिता (आयुःशेः) PAÑĀT. 127, 3. Nach den Sch. zu H. 1369: m., nach ÇĀT. Br. im ÇKDR.: m. n. — Vgl. आयुस्, अरुधायु, तितायु, दीर्घायु, विश्वायु, वृद्धायु, सर्वायु.

आयुक्त (von युञ् mit आ) adj. *bei Etwas angestellt, mit Etwas beauftragt; m. Beamter* H. 719. mit dem loc. oder gen. P. 2, 3, 40. VOP. 5, 29. कटकरणे oder कटकरणास्य P., Sch. दूतकर्मणा BHATT. 8, 115. Davon आयुक्तीन् gaṇa इष्टादि zu P. 5, 2, 88. S. auch युञ् mit आ.

आयुञ् (wie eben) adj. *sich verbindend* AV. 11, 8, 25. — Vgl. स्वायुञ् आयुत 1) adj. s. u. यु mit आ. — 2) n. *halbgeschmolzene Butter: आयुते पितृणाम्* (अस्ति) AIR. Br. 1, 3.

आयुध (von युध् mit आ) m. n. SIDDH. K. 251, b, 1. 1) n. *Waffe* P. 3, 3, 58. VĀRT. 4. AK. 2, 8, 2, 50. 3, 4, 181. TRIK. 2, 8, 50. H. 773 (nach dem Sch. auch m.). RV. 1, 39, 2. 61, 13. 92, 1. आयुधैर्नेषि शत्रून् 2, 30, 9. त्वियो हि दास आयुधानि चक्रे *Weiber machte der Dāsa zu seinen Waffen* (d. h. nahm sie im Kampfe zu Hilfe) 5, 30, 9. 10, 84, 1. 108, 5. चोदयामि तु आयुधा वचोभिः 120, 5. 9, 90, 1. 61, 30. प्रोरा न धत्त आयुधा गर्भस्त्वोः 76, 2. 57, 2. जामि वृवत् आयुधम् (SV. आयुधा) 8, 6, 3. ऋषीणामस्यायुधम् AV. 6, 133, 2. 11, 9, 1. VS. 16, 14, 5. 1. ÇAT. Br. 5, 3, 5, 30. शतैर्युध adj. TS. 5, 7, 2, 3. आयुधव्यसनप्राप्त M. 7, 93. उच्यतायुध DRAUP. 9, 1. विततायुध R. 3, 71, 2. न मे तदन्येन विषोढमायुधम् RAGH. 3, 63. निरायुध M. 7, 92. Am Ende eines adj. comp. f. आ MBH. 1, 3289. 3, 643. — M. 5, 99. 7, 75. 90. 192. 8, 113. BHAG. 10, 28. ARĀ. 3, 39. R. 1, 5, 10. 17. VIÇV. 5, 5. — 2) n. *Geräthe überhaupt: वशायो यज्ञ आयुधं ततश्चित्तमज्ञायत* AV. 10, 10, 18. एतानि वै ब्रह्मण आयुधानि यथज्ञायुधान्यथैतानि तत्रस्यायुधानि पदश्चरथः कवच इषुधन्व AIR. Br. 7, 19. KAUC. 43. — 3) n. pl. nach NAIGH. 1, 12 so v. a. *Wasser; vielleicht durch falsche Deutung von RV. 5, 30, 9 (s. u. 1).* — 4) n. *Gold zu Schmucksachen (अलंकारमुवर्णा)* H. 1046. — Vgl. इन्द्रायुध, इक्ष्वायुध, उग्रायुध, तिग्मायुध, यज्ञायुध, स्वायुध.

आयुधजीविन् (आ० + जी०) adj. *von den Waffen lebend; m. Krieger* P. 4, 3, 91. VJUP. 96.

आयुधधर्मिणी (von आ० + धर्म, mit Anspielung auf den eig. Namen जयन्ती) f. *Sesbania aegyptiaca Pers.*, ein schöner Baum, ÇABDAK. im